

Sprawozdawczość zintegrowana – wybrane problemy

Bogusława Bek-Gaik*

Streszczenie: *Cel* – celem artykułu jest omówienie koncepcji sprawozdawczości zintegrowanej (IR – integrated reporting) oraz wskazanie potencjalnych korzyści i problemów związanych z jej wprowadzeniem w praktyce organizacji. Podjęto również próbę odpowiedzi na pytanie czy sprawozdawczość zintegrowana wyeliminuje niedoskonałości tradycyjnego raportowania i stanie się w przyszłości powszechną formą raportowania organizacji. *Metodologia badania* – aby zrealizować cel artykułu dokonano analizy literatury przedmiotu i analizy struktury ramowej raportowania zintegrowanego „*The International <IR> Framework*” opracowanej przez International Integrated Reporting Council (IIRC). Wykorzystano także obserwacje praktyki gospodarczej w obszarze raportowania zintegrowanego. *Wynik* – w ustaleniach stwierdzono, że sprawozdawczość zintegrowana znajduje się we wczesnej fazie rozwoju i wymaga doprecyzowania w wielu obszarach. Przedstawiono potencjalne korzyści i problemy z wprowadzenia koncepcji raportowania zintegrowanego. Wskazano również na rolę raportowania zintegrowanego w ocenie dokonań jednostki w ujęciu finansowym, społecznym, ekonomicznym. *Oryginalność/Wartość* – należy podkreślić, że sprawozdawczość zintegrowana jest stosunkowo nowym obszarem badawczym dopiero testowanym w praktyce gospodarczej.

Słowa kluczowe: sprawozdawczość przedsiębiorstw, sprawozdawczość zintegrowana, zrównoważony rozwój, społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw

Wprowadzenie

W ostatnim czasie w literaturze przedmiotu i praktyce gospodarczej jest szeroko dyskutowana problematyka sprawozdawczości zintegrowanej¹. Można powiedzieć, że sprawozdawczość ta, zwana również zintegrowanym raportowaniem, jest odpowiedzią na rosnącą krytykę tradycyjnego modelu sprawozdawczego² i oczekiwania globalnego otoczenia.

Katalog zarzutów wymienianych pod adresem tradycyjnego sprawozdania finansowego jest niezwykle szeroki. W licznych publikacjach podkreśla się przede wszystkim to, że sprawozdanie finansowe nie spełnia oczekiwań wszystkich interesariuszy i nie informuje

* dr hab. inż. Bogusława Bek-Gaik, AGH Akademia Górniczo-Hutnicza im. St. Staszica w Krakowie, Wydział Zarządzania, ul. Gramatyka 10, 30-067 Kraków, e-mail: bbek@zarz.agh.edu.pl.

¹ Koncepcja IR jest szeroko dyskutowana w literaturze przedmiotu: (Dragu, Tudor-Tiron 2013; Eccles, Saltzman 2011; EY 2011; Maroun, Solomon 2012; Radley Yelda 2012; Michalczyk, Mikulska, 2014; Farrar 2011; Eccles, Krzus, Tapscott 2010; Deloitte 2011, Eccles, Serafeim 2014; Kobiela-Pionnier 2012; Krasodomska 2012; Samelak 2013).

² Krytyka zawartości informacyjnej sprawozdań finansowych została szeroko omówiona w literaturze przedmiotu m.in. w: (Świdorska 2007; ICAEW 2010; Hansen 2001; Marcinkowska 2004; Kumor 2013; Świdorska 2010; Świdorska 2011; Samelak 2013; Sobańska 2007; Sobańska 2003; Kranacher 2011: 80; Kutera, Surdykowska 2009; Zuchewicz 2012).

o wszystkich czynnikach tworzących wartość w organizacji. Ponadto wśród wad tradycyjnego sprawozdania finansowego wymienia się:

- duży stopień jego skomplikowania, a co za tym idzie trudności z jego interpretacją,
- brak spójności pomiędzy poszczególnymi sprawozdaniami finansowymi,
- niepełne ujęcie wszystkich zasobów przedsiębiorstwa, np. brak ujęcia kapitału intelektualnego,
- brak odzwierciedlenia w sprawozdaniu finansowym biznesowego modelu organizacji,
- brak informacji o kluczowych czynnikach sukcesu,
- brak ujawnień dotyczących planów strategicznych jednostki,
- brak możliwości ustalenia na podstawie sprawozdania finansowego rynkowej wartości przedsiębiorstwa (por. Samelak 2013: 113).

Ponadto rosnąca baza aktywów niematerialnych, które nie są wyceniane w bilansie, często jest przywoływana jako przykład niezdolności sprawozdawczości finansowej do wypełniania jej funkcji informacyjnej.

Panuje również przekonanie, że stosowane obecnie praktyki sprawozdawcze skutkują powstawaniem długich i skomplikowanych sprawozdań, które są nieprzystępne i trudno zrozumiałe dla części odbiorców. Należy podkreślić również fakt, że w praktyce występują też oddzielne raporty finansowe i pozafinansowe, i trudno jest znaleźć związki między nimi, co utrudnia zrozumienie korelacji wyników finansowych z pozafinansowymi oraz ocenę, czy np. zagadnienia zrównoważonego rozwoju są bezpośrednio związane z ogólną strategią i modelem biznesowym jednostki.

Z Raportu ACCA „*Understanding investors: directions for corporate reporting*” podsumowującego wyniki przeprowadzonych badań dotyczących oczekiwań informacyjnych inwestorów wynika jednoznaczny wniosek, że inwestorzy nie są usatysfakcjonowani uzyskiwanymi dotychczas informacjami finansowymi i domagają się zwiększonej transparentności w zakresie kompletnego modelu biznesowego danego przedsiębiorstwa (ACCA 2013).

Rosnąca krytyka sprawozdania finansowego spowodowała wiele prób jego doskonalenia. Prace w tym zakresie podejmowali i podejmują zarówno regulatorzy, naukowcy, jak i praktycy. Można zatem mówić o trwającym od dłuższego czasu procesie „naprawczym” (restrukturyzacji) sprawozdania finansowego. Działania „naprawcze” w obszarze sprawozdawczości finansowej można podzielić na dwie zasadnicze grupy – działania dotyczące zmiany układu i formy modelu sprawozdawczego oraz działania dotyczące rozszerzenia zawartości informacyjnej sprawozdania.

Kluczowe działania podjęte w tym zakresie dotyczą propozycji biznesowej koncepcji sprawozdania finansowego – Projekt *Staff Draft of Exposure Draft, IFRS X, Financial Statement Presentatio* (IFRS 2010)³, opracowany przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (IASB)⁴ i Amerykańską Radę Standardów Rachunkowości Finansowej (FASB)⁵, wprowadzenia koncepcji wyniku całościowego, uzupełnienia zawartości informacyjnej Komentarza zarządu oraz wprowadzenia koncepcji sprawozdawczości zintegrowanej.

³ Problematyką biznesowej koncepcji sprawozdania finansowego zajmowali się m.in. Gierusz (2009), Gierusz (2010), Walińska (2009).

⁴ Ang. *International Accounting Standards Board*.

⁵ Ang. *Financial Accounting Standards Board*.

Biznesowa koncepcja sprawozdania finansowego miała na celu odzwierciedlenie rzeczywistych procesów, jakie mają miejsce w organizacji, w tym procesów operacyjnych, inwestycyjnych i finansowych. U podstaw koncepcji leży zasada spójności i dezagregacji. Koncepcja miała również wpłynąć na lepsze zrozumienie sytuacji finansowej jednostki przez odzwierciedlenie dwóch grup najważniejszych decyzji podejmowanych przez menedżerów – decyzji inwestycyjnych i decyzji finansowych. Zaproponowano całkowicie nowy układ sprawozdania finansowego, wydzielając w nim sekcje, kategorie i podkategorie⁶. Prace nad biznesową koncepcją sprawozdania finansowego zostały jednak wstrzymane. Być może proponowana koncepcja nie do końca spotkała się ze zrozumieniem użytkowników, a z drugiej strony skala pracy związanej z przygotowaniem takiej formuły sprawozdania mogła również spowodować dezaprobatę wobec tej koncepcji.

Wprowadzenie koncepcji wyniku całościowego⁷ miało natomiast na celu zwiększenie użyteczności i przejrzystości prezentacji informacji o dokonaniach jednostki. Było również ściśle związane z coraz szerszym zastosowaniem w ostatnich latach wartości godziwej, jako podstawy do wyceny składników aktywów i zobowiązań jednostek gospodarczych.

Pozostałe działania naprawcze w obszarze sprawozdawczości finansowej koncentrują się głównie na uzupełnieniu tradycyjnych danych finansowych o informacje niefinansowe, co zaowocowało powstaniem idei sprawozdawczości zintegrowanej. Sprawozdawczość zintegrowana pojawiła się, jako odpowiedź na wspomnianą krytykę tradycyjnego sprawozdania finansowego i przechodziła różne etapy rozwoju. Raportowanie zintegrowane jest też odpowiedzią na współczesne warunki rynkowe, które stawiają przed organizacjami nowe wyzwania, przede wszystkim wobec oczekiwań co do większej transparentności w zakresie raportowania. Sprawozdawczość zintegrowana ściśle jest związana z ewolucją podejścia do budowania wartości organizacji.

W artykule skoncentrowano się na zasadniczych problemach związanych ze sprawozdawczością zintegrowaną diskutowanych w literaturze przedmiotu i praktyce gospodarczej. Celem artykułu jest omówienie koncepcji sprawozdawczości zintegrowanej (IR – *integrated reporting*), oraz wskazanie potencjalnych korzyści i problemów związanych z jej wprowadzeniem w praktyce organizacji. Podjęto również próbę odpowiedzi na pytanie, czy sprawozdawczość zintegrowana wyeliminuje niedoskonałości tradycyjnego raportowania i stanie się w przyszłości powszechną formą raportowania organizacji i wiarygodnym źródłem informacji na temat działań jednostki w ujęciu finansowym, społecznym, ekonomicznym.

1. Ramowa struktura i kluczowe elementy sprawozdawczości zintegrowanej

Sprawozdawczość zintegrowana ma krótką historię (tab. 1), a jej znaczenie podlega zmieniającym interpretacjom. Dopiero od niedawna zostały wypracowane pewne jej ramy, które

⁶ We wszystkich składnikach sprawozdania finansowego wyróżniono następujące sekcje:

- a) sekcję działalność gospodarcza (biznes) obejmującą kategorię działalność operacyjna, a w niej podkategorie: finansowanie działalności operacyjnej oraz kategorię działalność inwestycyjna;
- b) sekcję finansującą, w której wyodrębniono kategorię dług i kategorię kapitał własny;
- c) sekcję podatek dochodowy;
- d) sekcję działalność zaniechana;
- e) sekcję transakcje wpływające na wiele kategorii (*multi-category transaction*) (IASB 2010).

⁷ Koncepcję wyniku całościowego omówili m.in. (Szychta 2011, Bek-Gaik 2013; Gad 2014a; Gad 2014b).

mogą dostarczyć organizacjom wytyczne i wskazówki, co do konstrukcji i zawartości merytorycznej zintegrowanego sprawozdania. Ramy te zostały opublikowane przez International Integrated Reporting Council (IIRC) w grudniu 2013 r. w dokumencie „*The International <IR> Framework*” (IIRC 2013).

Tabela 1

Sprawozdawczość zintegrowana – znaczące daty

Data	Development
12 Września 2011	Discussion Paper <i>Towards Integrated Reporting – Communicating Value in the 21st Century</i> published
Październik 2011	Initial organisations participating in the IIRC Pilot Programme announced
Lipiec 2012	<i>Draft Outline of the Integrated Reporting Framework</i>
Listopad 2012	<i>Prototype of the International Integrated Reporting (<IR>) Framework</i>
16 Kwiecień 2013	<i>Consultation Draft of the International <IR> Framework</i> published
9 Grudzień 2013	<i>International <IR> Framework</i> Publisher

Źródło: www.iasplus.com/en/resources/sustainability/iirc (14.04.2015).

Należy podkreślić, że sprawozdawczość zintegrowana najpierw zaistniała w praktyce gospodarczej. Można zatem powiedzieć, że sprawozdawczość zintegrowana to praktyka korporacyjna, która ewoluowała na przestrzeni czasu i była kształtowana jest przez siły rynkowe, a nie regulacje (Eccles, Serafeim 2014: 17).

W literaturze przedmiotu podkreśla się, że sprawozdawczość zintegrowana jest również odpowiedzią na zapotrzebowanie na informacje o działaniach organizacji w zakresie społecznej odpowiedzialności biznesu i zrównoważonego rozwoju, które zostały powszechnie zaakceptowane jako informacje o znaczeniu fundamentalnym i są coraz częściej doceniane przez rynek (Berndt, Bilolo, Muller 2014: 196).

Praktyka pokazała również, że zaangażowanie i uczestnictwo interesariuszy w działalność organizacji stało się powszechnym działaniem, a informacje o kwestiach ekonomicznych, społecznych/socjalnych i zarządzania/ładu korporacyjnego stały się kluczowe dla przyszłych wpływów gotówkowych inwestorów (Berndt, Bilolo, Muller 2014: 196). Jak podaje literatura przedmiotu, pierwszymi firmami, które sporządziły sprawozdania zintegrowane były: duńska firma produkująca enzymy Novozymes (w 2002 r.), brazylijska firma produkująca aromaty kosmetyczne Natura (w 2003 r., rok przed wejściem na giełdę), oraz duńska firma farmaceutyczna Novo Nordisk (w 2004 r.) (Eccles, Krzus Tapscott, 2010: Chapter 1). Przesłanką przemawiającą za wprowadzeniem sprawozdawczości zintegrowanej był fakt, że w momencie, gdy kwestie zrównoważonego rozwoju stały się kluczowe dla strategii firmy, sprawozdawczość zintegrowana stanowiła najlepszy sposób komunikowania informacji o tych działaniach do otoczenia zewnętrznego.

IIRC (*International Integrated Reporting Council*) definiuje sprawozdawczość zintegrowaną jako "zwięzły komunikat na temat strategii przedsiębiorstwa, ładu korporacyjnego, osiągniętych efektów działalności gospodarczej oraz perspektyw rozwojowych, w kontekście środowiska zewnętrznego, które to elementy mają służyć kreowaniu wartości w krótkim, średnim i długim terminie (IIRC 2013: 7)".

IIRC zaznacza, że „sprawozdanie zintegrowane jest użyteczne dla wszystkich interesariuszy zainteresowanych zdolnością danej firmy do kreowania wartości na przestrzeni czasu, w tym także dla pracowników, klientów, dostawców, partnerów biznesowych, lokal-

nych społeczności, organów legislacyjnych i regulacyjnych oraz dla instytucji kształtujących politykę w określonych obszarach (IIRC 2013: 4)”.

Sprawozdanie zintegrowane przedstawia efekty zintegrowanego myślenia o organizacji „aktywne rozważanie przez organizację zależności pomiędzy różnymi operacyjnie i funkcjonalnie jednostkami oraz kapitałami, jakie organizacja wykorzystuje lub na jakie wpływa (IIRC 2013: 2)”. Sprawozdanie zintegrowane ma przedstawiać sposób, w jaki organizacja wykorzystuje swój szeroko rozumiany kapitał (finansowy, produkcyjny, naturalny, intelektualny, ludzki, społeczny) w celu wykreowania wartości. W związku z tym istotny jest pomiar i opis wszystkich kapitałów, z jakich spółka korzysta i wyjaśnienie powiązań między nimi (IIRC 2013: 11–12). Wszystkie wymienione kapitały (tab. 2) są określane jako „magazyn wartości”, z których organizacja może korzystać, a ujawnienia na ich temat pokazują kluczowe zasoby, poprzez które organizacja buduje wartość.

Tabela 2

Kluczowe kapitały organizacji

Rodzaj kapitału	Opis kapitału
Kapitał finansowy	Fundusze organizacji – źródła finansowania, kredyty, pożyczki i inne
Kapitał produkcyjny	Fizyczne obiekty, dostępne dla organizacji w procesie produkcji lub dostarczania usług, w tym: <ul style="list-style-type: none"> – budynki – sprzęt – infrastruktura
Kapitał intelektualny	Zasób niematerialny organizacji, bazujący na wiedzy: <ul style="list-style-type: none"> – własność intelektualna – patenty, prawa autorskie, prawa i licencje – „kapitał organizacyjny” – wiedza organizacji, wewnętrzne systemy, procedury, polityki – marka i reputacja organizacji
Kapitał ludzki	Kompetencje, doświadczenie i motywacja pracowników do rozwoju i innowacji, w tym: <ul style="list-style-type: none"> – kluczowe umiejętności i doświadczenia zawodowe personelu – umiejętności pracowników dotyczące przywództwa, zarządzania i współpracy – zgodność z zasadami ładu korporacyjnego, wartości etyczne
Kapitał społeczny i relacyjny	Organizacje i relacje w ramach oraz pomiędzy społecznościami, grupami interesariuszy i innymi sieciami, oraz umiejętność dzielenia się informacjami: <ul style="list-style-type: none"> – wspólne normy, wartości i zachowania – kluczowe relacje z interesariuszami – licencja do działania organizacji
Kapitał naturalny	Kluczowe zasoby naturalne: <ul style="list-style-type: none"> – powietrze, woda, ziemia, minerały i lasy – różnorodność i zdrowie ekosystemów

Źródło: IIRC (2013a: 11–12).

W opublikowanych przez IIRC ramach raportowania zintegrowanego wskazano pięć podstawowych zasad sporządzania raportu zintegrowanego, tj.: strategia i orientacja na przyszłość, łączenie informacji, odpowiadanie i uwzględnianie opinii interesariuszy, istotność i zwiążłość, wiarygodność i kompletność, spójność i porównywalność (IIRC 2013: 16).

Zaproponowana w „*The International <IR> Framework*” struktura raportu zintegrowanego zawiera 7 elementów i jest następująca (IIRC 2013: 24):

1. Profil organizacji i środowiska zewnętrznego – co organizacja robi, czym się zajmuje i w jakich warunkach funkcjonuje?
2. Ład korporacyjny – w jaki sposób nadzór korporacyjny wspiera zdolność organizacji do tworzenia wartości w krótkim, średnim i długim okresie?
3. Model biznesowy – jaki jest model biznesowy organizacji?
4. Szanse i zagrożenia – jakie są specyficzne ryzyka i szanse, które wpływają na zdolność organizacji do tworzenia wartości w krótkim, średnim i długim okresie?
5. Strategia i alokacja zasobów – dokąd organizacja zmierza?
6. Dokonania – w jakim stopniu organizacja chce osiągnąć (osiągnęła) swoje cele strategiczne i jakie są jej wyniki w zakresie realizacji?

Podsumowanie wyników (perspektywy na przyszłość) – jakie są wyzwania i niepewności, z którymi organizacja może spotkać się w realizacji swojej strategii i jakie są potencjalne konsekwencje tego dla jej modelu biznesowego i przyszłych dokonań?

W „*The International <IR> Framework*” (IIRC 2013) podkreśla się, że sprawozdawczość zintegrowana ma się koncentrować wokół modelu biznesowego danej organizacji, jej zasobów i relacji, z których korzysta i które kształtuje, nazywanych, jak już wcześniej wspomniano „kapitałami”. Model biznesowy organizacji⁸ (rys. 1) został wskazany jako jedno z kluczowych ujawnień w sprawozdawczości zintegrowanej. Model biznesowy został zdefiniowany jako „wybrany system złożony z nakładów i aktywów początkowych (*inputs*), działalności biznesowej, efektów końcowych działalności (*outputs*) oraz rezultatów, który to system ma kreować określoną wartość w krótkim, średnim i długim okresie (IIRC 2013a)”. Jako elementy składowe modelu biznesu wymienia się:

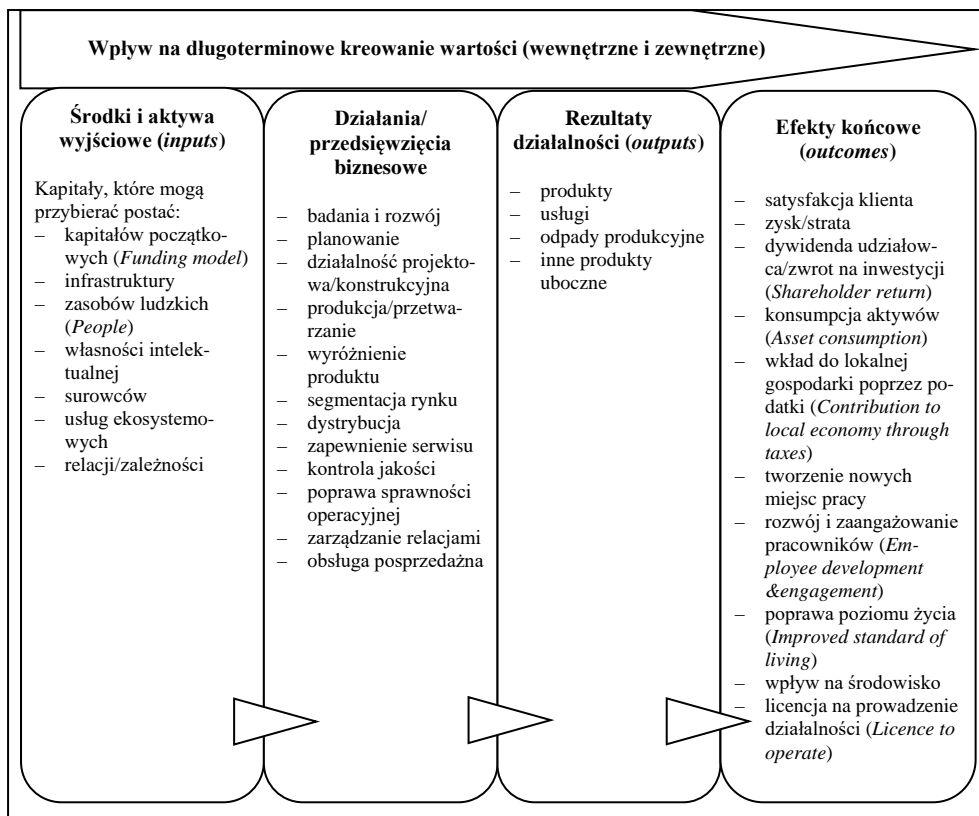
- prezentację firmy – co jednostka robi, jaką ma strukturę lub w jakich obszarach prowadzi działalność,
- strategię biznesową – kluczowe aspekty strategii przedsiębiorstwa,
- łańcuch wartości – miejsce w łańcuchu wartości i zależności od kluczowych nakładów i aktywów wyjściowych (*inputs*),
- wyniki finansowe – w jaki sposób model biznesowy steruje rentownością lub generowaniem przychodów,
- kreowanie wartości – w jaki sposób nakłady i aktywa wyjściowe (*inputs*) firmy, podejmowane działania i zależności prowadzą do wartości oraz pożądanym rezultatów.

Uporządkowanie informacji na temat modelu biznesowego w sprawozdawczości zintegrowanej wydaje się być uzasadnione ze względu na fakt, że panuje powszechne przekonanie, iż jednym z kluczowych punktów wyjścia do analizy przez potencjalnego inwestora powinien być właśnie biznesowy model organizacji. Należy zaznaczyć, że w praktyce gospodarczej sprawozdawczość dotycząca modelu biznesowego jest obecnie niespójna, zarówno w odniesieniu do jego opisu i struktury, jak i zakresu.

W strukturze ramowej zaproponowanej przez IIRC proponuje się, aby sprawozdawczość zintegrowana była jednym dokumentem, który obejmuje i łączy w sobie istotne informacje finansowe i niefinansowe prezentowane obecnie w różnych, odrębnych częściach (sprawozdaniach). Najczęściej informacje te publikowane są w formie uzupełnień i dodat-

⁸ Termin „model biznesu” był omawiany w artykule dyskusyjnym IIRC z września 2011 r. *W kierunku zintegrowanego raportowania – informowanie o wartości w XXI wieku* w którym został on zidentyfikowany jako jeden z dwóch „głównych tematów dla przyszłego ukierunkowania raportowania organizacji” (IIRC 2011).

ków do sprawozdania, a mianowicie: informacji dodatkowej do sprawozdania finansowego, komentarzu zarządu, informacji na temat ładu korporacyjnego/systemu zarządzania lub sprawozdaniu rozwoju zrównoważonego. Zaproponowana konstrukcja jednego zintegrowanego raportu stanowi odbicie centralnej idei zintegrowanego myślenia, co odnosi się nie tylko do publikacji informacji finansowej i niefinansowej w ramach jednego sprawozdania, ale podkreśla wagę aspektów niefinansowych przy podejmowaniu decyzji i ich wpływ na całościowy model biznesowy danej organizacji.

Rysunek 1. Mapa modelu biznesu

Źródło: IIRC (2013a: 10).

Reasumując, należy podkreślić, że zintegrowana sprawozdawczość ma połączyć w spójną całość istotne informacje finansowe i niefinansowe przedstawiane obecnie w oddzielnych dokumentach. Dużym wyzwaniem dla jednostek jest ukazanie występujących między nimi relacji, a także wyjaśnienie, jak wpływają one na zdolność organizacji do tworzenia i podtrzymywania wartości w krótkim, średnim i długim okresie.

2. Korzyści z wprowadzenia sprawozdawczości zintegrowanej

W literaturze przedmiotu podkreślany jest przede wszystkim fakt, że sprawozdawczość zintegrowana jest holistyczną informacją o jednostce umożliwiającą ocenę jej dokonań w obszarze finansowym, społecznym i ekonomicznym. Sprawozdawczość zintegrowana jest zorientowana na różne grupy interesariuszy. Prezentuje wskaźniki finansowe i niefinansowe, koncentrując się na tworzeniu wartości. Sprawozdawczość zintegrowana poprawia jakość informacji dostępnych dostawcom kapitału, umożliwiając im bardziej efektywną alokację kapitału. W porównaniu z obecnymi praktykami sprawozdawczymi koncentruje się ona na nie tylko przeszłości, ale też przyszłości, pokazuje powiązania strategiczne, jest bardziej transparentna i ukazuje wszystkie generatory wartości (Berndt, Bilolo, Muller 2014: 196).

Przez ujawnianie przyszłościowych planów organizacji wpływa na lepsze zrozumienie przez interesariuszy długoterminowej perspektywy jednostki i zdolności organizacji do generowania dochodu w przyszłości. Ponadto zintegrowana sprawozdawczość stwarza możliwość budowania lepszych relacji z interesariuszami, prezentuje szeroki zakres dokonań jednostki, informuje również o wdrożeniu w jednostce koncepcji zrównoważonego rozwoju i społecznej odpowiedzialności i ujawnia model biznesowy jednostki. Przez poszerzenie zakresu informacji i zwiększenie ich przejrzystości, podnosi się również poziomu ufności kluczowych interesariuszy.

Raportowanie zintegrowane jest odpowiedzią na współczesne warunki rynkowe, z których wynikają dla organizacji nowe wyzwania - sprawiają one, że interesariusze oczekują większej transparentności raportów przygotowywanych przez jednostki. Jest to związane ściśle z ewolucją podejścia do budowania wartości organizacji. White (White 2005) postrzega sprawozdawczość zintegrowaną, jako przyszłość sprawozdawczości korporacyjnej. Podkreśla on funkcję informacyjną sprawozdawczości zintegrowanej. R. Eccles (Eccles, Krzus Tapscott 2010) postrzega natomiast sprawozdawczość zintegrowaną, jako proces integracji ESG ze sprawozdaniem rocznym przedsiębiorstw. Deloitte Touche Toohmatsu Limited (Deloitte 2011) określają sprawozdanie zintegrowane jako środek i sposób prezentowania historii przedsiębiorstwa, z elementami opisującymi działania zapewniające trwałą i zrównoważony rozwój danej organizacji (Ernst & Young – EY 2011).

Sprawozdawczość zintegrowana jest zatem nowym sposobem, w jaki organizacja przekazuje informacje inwestorom i innym interesariuszom, którzy chcą uzyskać holistyczny pogląd na działalność organizacji, jej dokonania oraz wiedzę na temat zdolności firmy do kreowania wartości na przestrzeni czasu.

3. Problemy i dylematy sprawozdawczości zintegrowanej

W literaturze i praktyce są również dyskutowane problemy i dylematy związane z raportowaniem zintegrowanym. Wśród zasadniczych problemów wymienia się:

- wiarygodność prezentowanych danych, głównie o charakterze niefinansowym i prospektywnym,
- brak jednolitej formy raportowania zintegrowanego,
- stworzenie odpowiedniej bazy danych dla raportowania zintegrowanego,
- zbyt duży natłok informacji (przeciążenie informacyjne), a co za tym idzie trudności z odfiltrowaniem informacji istotnych dla podejmowania decyzji przez inwestorów,
- dużą dowolność w „kreowaniu” informacji niefinansowych,

- brak zestawu wskaźników efektów działalności organizacji preferowanych do ujawniania w sprawozdawczości zintegrowanej; należy zauważyć, że w strukturze ramowej raportowania zintegrowanego nie zaproponowano żadnego zestawu wskaźników ukazujących efekty działań organizacji.

Rozszerzona sprawozdawczość w postaci raportowania zintegrowanego może wywoływać również dylematy wśród organizacji. Dotyczą one najczęściej obaw jednostek o możliwość utraty przewagi konkurencyjnej na skutek zbyt dużego ujawnienia danych. Wydaje się, że w szczególności może to dotyczyć ujawnień na temat modelu biznesowego jednostki. Należy zaznaczyć, że model biznesowy organizacji jest unikalny i niepowtarzalny i stanowi o jej sukcesie. Można zatem postawić pytanie, czy jego ujawnienie jest rzeczywiście dobre i korzystne dla firmy. Ponadto organizacje obawiają się wnoszenia pozwów sądowych przez inwestorów, którzy wykorzystując dane prospektywne (ujawnione plany organizacji) nie zrealizowali oczekiwanych stóp zwrotu. Dużym wyzwaniem dla organizacji będzie więc pokazanie planowanych efektów i osiągnięć. Kolejną obawą są dodatkowe koszty, związane z przygotowaniem i publikacją raportów zintegrowanych.

Należy zaznaczyć również, że w praktyce różnie jest postrzegana forma sprawozdawczości zintegrowanej. Biorąc pod uwagę znaczenie terminu „integracja”, często nasuwa się pytanie, czy jest to połączenie tradycyjnego sprawozdania finansowego z raportami zawierającymi informacje niefinansowe, czy jest to rozszerzenie zawartości informacyjnej raportu rocznego. Pomija się natomiast kwestie istotności informacji i wzajemnych powiązań.

Te i inne sygnalizowane problemy wskazują jednoznacznie, że istnieje szereg nierozwiązanych kwestii dotyczących raportowania zintegrowanego i jego przyszłości. Natłok informacji sprawia, że inwestorom coraz trudniej przychodzi zapoznanie się ze sprawozdaniem jednostki i wybranie z niego istotnych informacji, z tego względu uporządkowanie i ujednoczenie raportów zintegrowanych wydaje się konieczne. Z koncepcją raportowania zintegrowanego wiążą się także wyzwania, przede wszystkim konieczność stworzenia istotnej dla interesariuszy informacji bez naruszania tajemnicy handlowej, stworzenie odpowiedniej bazy danych. Pojawia się również coraz częściej pytanie, czy zintegrowana informacja powinna podlegać niezależnej weryfikacji, a jeśli tak, to w jakim zakresie.

Uwagi końcowe

Sprawozdawczość zintegrowana stanowi wciąż nowe zjawisko, które dopiero krystalizuje się w praktyce. Jest niewątpliwie odpowiedzią na niedoskonałości tradycyjnego sprawozdania finansowego i kolejną próbą jego udoskonalenia. Stworzone przez IIRC ramy koncepcyjne raportowania zintegrowanego z pewnością uporządkowały w logiczny sposób strukturę jego treści. Pojawia się jednak pytanie, jak odniesie się do tego praktyka gospodarcza.

Obserwacja aktualnej praktyki polskich spółek w zakresie raportowania zintegrowanego pozwala stwierdzić, że każda organizacja praktykuje swoją własną wersję z lepszym lub gorszym skutkiem. Poza sprawozdaniem finansowym, które podlega ścisłym regulacjom, zasady prezentowania pozostałych informacji podlegają wielu standardom (np. informacje niefinansowe prezentowane są zgodnie wytycznymi GRI – *Global Reporting Initiative*) i stąd mamy do czynienia z różnymi rozwiązaniami. Ponadto porównując wymaganą przez IIRC strukturę zintegrowanego raportu z obecnymi ujawnieniami informacji w publikowanych raportach spółek należy jednoznacznie stwierdzić, że pokrywa się ona przede wszyst-

kim z zawartością sprawozdania zarządu z działalności. Inne informacje znajdujące się w treści raportu zintegrowanego można odnaleźć w raporcie społecznej odpowiedzialności, raporcie środowiskowym oraz w raporcie rocznym.

Oceniając proponowaną przez IIRC zawartość informacyjną sprawozdawczości zintegrowanej należy podkreślić jej wielowymiarowy charakter i ukierunkowanie strategiczne⁹. Z pewnością wprowadzenie koncepcji raportowania zintegrowanego niesie ze sobą wiele korzyści dla interesariuszy, ale pojawiają się też dylematy i problemy związane z jej wprowadzeniem. Przede wszystkim trudno jest ocenić jakość i wiarygodność informacji niefinansowych. Ponadto zbyt duża ilość informacji bez wzajemnego powiązania stwarza pewne zagrożenie co do właściwej interpretacji sytuacji ekonomiczno-finansowej jednostki.

Można zatem postawić pytania: Czy raportowanie zintegrowane stanie się w przyszłości powszechna forma raportowania organizacji? Czy sprawozdawczość zintegrowana rzeczywiście wpłynie na lepsze zrozumienie sytuacji ekonomiczno-finansowej jednostki gospodarczej i jej dokonań? Czy rzeczywiście inwestorzy będą korzystać przy podejmowaniu decyzji z wszystkich informacji zawartych w raporcie zintegrowanym np. informacji na temat społecznej odpowiedzialności (CSR), informacji na temat kapitału intelektualnego, a jeśli tak, to czy rozproszone różnorodne formy prezentowania tych informacji będą użyteczne, czytelne i przejrzyste, a także porównywalne? Czy proponowane ujawnienia w sprawozdawczości zintegrowanej nie naruszają tajemnicy handlowej? Czy wszystko należy ujawniać, a w szczególności „model biznesowy” jednostki, który jest unikalny i niepowtarzalny dla organizacji i stanowi o jej sukcesie? Te i inne pytania pozostają nadal bez odpowiedzi. Jaki zatem będzie przyszły model sprawozdawczy?

W kontekście powyższych rozważań wydaje się, że nadal rola tradycyjnego sprawozdania finansowego jako głównego źródła informacji o jednostce dla inwestorów jest niepodważalna. Został bowiem zatoczony krąg. Najpierw pojawiła się ostra krytyka tradycyjnego sprawozdania finansowego, podejmowane były próby zmiany modelu sprawozdawczego, ale nadmiar informacji niefinansowych o nieuregulowanej strukturze powoduje, że znowu jest postulowany niejednokrotnie powrót do tradycyjnej formy sprawozdawczej z ewentualnymi jedynie istotnymi informacjami niefinansowymi.

Reasumując, koncepcja raportowania zintegrowanego jest jeszcze we wczesnej fazie rozwoju i wymaga doprecyzowania w wielu obszarach. Rozwój i doskonalenie sprawozdawczości zintegrowanej wydają się być nieuniknione, z uwagi na to, że inwestorzy potrzebują informacji o sposobie działania organizacji i zarządzania przez nią wszystkimi zasobami finansowymi i niefinansowymi. Nie ma jednak jednoznacznej odpowiedzi na pytanie czy sprawozdawczość zintegrowana będzie w przyszłości stanowić potencjalne rozwiązanie dla niedostatków i niedociągnięć aktualnego modelu sprawozdawczości, w odniesieniu zarówno do jego funkcji informacyjnej jak i transformacyjnej. Świadomość, że konieczne jest udoskonalenie dominujących praktyk sprawozdawczości staje się coraz bardziej widoczna, ale nadal nie ma dowodów na to, że IIRC będzie w stanie osiągnąć swe ambitne cele i stworzyć jeden przejrzysty i wiarygodny model sprawozdawczy w postaci raportu zintegrowanego.

⁹ Jak stwierdza A. Szlachta „Raportowanie zintegrowane to nie tylko rozszerzone podejście do informacji prezentowanych w raporcie rocznym przedsiębiorstwa, ale przede wszystkim strategiczne podejście do biznesu, przełamanie barier informacyjnych wewnątrz organizacji oraz zaprzestanie silosowego podejścia do analizy działalności firmy (Szlachta 2013: 87)”.

Literatura

- ACCA (2013), *Understanding investors: directions for corporate reporting*, www.accaglobal.com/content/dam/accaglobal/PDF-technical/financial-reporting/pol-afb-ui02.pdf (14.04.2015).
- Bek-Gaik B. (2013), *Sprawozdawczy wymiar rachunku wyników w warunkach globalnego rynku*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Berndt T., Bilolo C., Muller L. (2014), *The Future of Integrated Reporting, Analysis and Recommendations*, 4th Annual International Conference on Accounting and Finance (AF 2014), GSTF 2014.
- Deloitte (2011), *Integrated Reporting: A Better View?*, Global Sustainability and Climate Services Deloitte Touche Toohmatsu Limited, 2011.
- Dragu I., Tudor-Tiron A. (2013), *New Corporate Reporting Trends. Analysis On The Evolution Of Integrated Reporting*, Annals of the University of Oradea, „Economic Science Series” July 2013, Vol. 22 Issue 1.
- Eccles R., Krusz M.P., Tapscott D. (2010), *One Report: Integrated Reporting for a Sustainable Strategy*, Wiley Publisher, 2010, 1st edition.
- Eccles R.G., Saltzman D. (2011), *Achieving Sustainability through Integrated Reporting*, „Stanford Social Innovation Review” vol. 9, no. 3.
- Eccles R.G., Serafeim G. (2014), *Corporate and Integrated Reporting: A Functional Perspective 2014*, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2388716 (14.04.2015).
- EY (2011), *Climate Change and Sustainability. How Sustainability has expanded the CFO's role*, Ernst & Young, www.ey.com/US/en/Services/Specialty-Services/Climate-Change-and-Sustainability-Services/How-sustainability-has-expanded-the-CFOs-role.
- Farrar J. (2011), *Integrated Reporting: can it solve the sustainability information gap?*, September 2011, www.zdnet.com/article/integrated-reporting-can-it-solve-the-sustainability-information-gap/.
- Gad J. (2014a), *Prezentacja składników wyniku całościowego w kapitale własnym – praktyka sprawozdawcza spółek giełdowych w Polsce i Niemczech*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” nr 66, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin.
- Gad J. (2014b), *Sprawozdanie z wyniku całościowego jako źródło informacji na temat kapitałowych przychodów i kosztów – doświadczenia polskiego i niemieckiego rynku kapitałowego*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości” t. 75 (133), Stowarzyszenie Księgowych w Polsce.
- Gierusz J. (2009), *Przebudowa sprawozdawczości finansowej – propozycje IASB i FASB*, „Rachunkowość” nr 7.
- Gierusz J. (2010), *Ocena przygotowanego przez IASB i FASB projektu sprawozdania finansowego*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości” t. 56 (112), SKwP, Warszawa 2010.
- Hansen F. (2001), *Transparent Beauty, Part Two of a Series*, data 06.01.2001, odczyt ze strony internetowej <http://businessfinancemag.com> (29.01.2009).
- IASB (2010), *Staff Draft of Exposure Draft, IFRS X, Financial Statement Presentation*, 1 July 2010.
- ICAEW (2010), *New Reporting Models for Business. Information for Better Markets Initiative*, Institute of Chartered Accountants in England and Wales, London, June 2010.
- IFRS (2010), *Staff Draft of Exposure Draft, IFRS X, Financial Statement Presentation*, www.fondazioneoic.eu/wp-content/uploads/downloads/2010/12/2010-07_Staff-draft-FSP_Standard.pdf (09.05.2015).
- IIRC (2011), *Towards Integrated Reporting – Communicating Value in the 21st Century*, http://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2011/09/IR-Discussion-Paper-2011_spreads.pdf (20.12.2014).
- IIRC (2013), *The International <IR> Framework*, www.theiirc.org/wp-content/uploads/2013/12/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK-2-1.pdf (20.11.2015).
- IIRC (2013a), *Business Model Background Paper for IR*, International Integrated Reporting Council, March 2013, www.theiirc.org/wp-content/uploads/2013/03/Business_Model.pdf (25.01.2015).
- Kobiela-Pionnier K. *Sprawozdawczość zintegrowana: koncepcja raportowania osiągnięć przedsiębiorstwa na miarę XXI wieku*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, t. 66 (122), SKwP, Warszawa 2012.
- Kranacher M.J. (2011), *Full Disclosure: All Investors Need to Know*, „CPA Journal” April 2011, vol. 81 Issue 4.
- Krasodomska J. (2012), *Zintegrowana Sprawozdawczość spółek w 2020 roku*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości” t. 66 (122), SKwP, Warszawa.
- Kumor I. (2013), *Sprawozdawczość finansowa w warunkach globalizacji*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 765, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” nr 61, t. 2, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin.
- Kutera M., Syrdykowska S.T. (2009), *Kryzysy gospodarcze a wiarygodność sprawozdań finansowych*, Difin, Warszawa.
- Marcinkowska M. (2004), *Roczny raport z działań i wyników przedsiębiorstwa*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków.

- Maroun W., Solomon J. (2012), *Integrated reporting: the influence of King III on social, ethical and environmental reporting*, The Association of Chartered Certified Accountants, London, www.accaglobal.com/content/dam/accaglobal/PDF-technical/integratedreporting/tech-tp-iirsa.pdf.
- Michalczyk G., Mikulska T. (2014), *Sprawozdanie zintegrowane jako produkt finalny rachunkowości społecznej*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego” nr 827, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” nr 69.
- Propozycje przyszłych kierunków rozwoju sprawozdawczości korporacyjnej* (2011), w: *Naprzeciw standardom*, „Biuletyn MSSF” wydanie 08, grudzień.
- Radley Yelda (2012), *The value of extra-financial disclosure. What investors and analysts said*, Accounting for Sustainability, Global Reporting Initiative, Radley Yelda, www.globalreporting.org/information/news-and-presscenter/Pages/Investors-and-analysts-use-extra-financial-information-in-decisionmaking-suggests-new-research.aspx.
- Samelak J. (2013), *Zintegrowane sprawozdanie przedsiębiorstwa społecznie odpowiedzialnego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań.
- Sobańska I. (2003), *Wpływ MSR na integrację rachunkowości: Rachunkowość finansowa i rachunkowość zarządcza*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości” t. 13 (69), SKwP, Warszawa.
- Sobańska I. (2007), *Nowa orientacja systemu rachunkowości w praktyce polskiej w kontekście wdrażania MSR/MSSF*, w: *Rachunkowość wczoraj dziś, jutro*, SKwP, Warszawa.
- Szczepankiewicz E.I. (2012), *Management Commentary jako nowe źródło informacji o działalności jednostki gospodarczej*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości” t. 66 (122), SKwP, Warszawa.
- Szlachta A. (2013), *Raportowanie zintegrowane kluczem do budowania przewagi konkurencyjnej firmy*, „Przegląd Corporate Governance” nr 3 (35).
- Szycha A. (2011), *Wynik całościowy w sprawozdaniach finansowych spółek publicznych*, w: *Rachunkowość, audyt i kontrola w zarządzaniu*, red. I. Sobańska, M. Turzyński, Wydawnictwo UŁ, Łódź.
- Świdarska G.K. (2007), *Wyzwania dla ekspertów rachunkowości wobec nowych koncepcji raportowania*, w: *Rachunkowość, wczoraj, dziś i jutro*, SKwP, Warszawa.
- Świdarska G.K. (2011), *Wpływ zakresu ujawnianych informacji na zaufanie do rynków kapitałowych i organizacji gospodarczych*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa.
- Walińska E. (2009), *Koncepcja zysku całościowego a wartość bilansowa przedsiębiorstwa*, w: *Zasoby i procesy w rachunkowości jednostek gospodarczych*, red. T. Kiziukiewicz, Difin, Warszawa.
- White A.L. (2005), *New Wine, New Bottles: The Rise of Non-Financial Reporting*, A Business Brief for Business for Social Responsibility by Allen L. White, June 20.
- Wpływ zakresu ujawnianych informacji na poprawę ochrony inwestorów oraz pozycję konkurencyjną emitentów papierów wartościowych* (2010), red. G.K. Świdarska, Wydawnictwo SGH, Warszawa.
- www.iasplus.com/en/resources/sustainability/iirc (14.04.2015).
- Zuchewicz J. (2012), *Istota wiarygodności informacji sprawozdawczej w dobie kryzysu finansowego*, *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego* nr 690, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” nr 51, Szczecin.

INTEGRATED REPORTING - SELECTED ISSUES

Abstract: *Purpose* – this article aims at a discussion of the concept of integrated reporting (IR – integrated reporting) and presentation of the potential benefits, as well as problems connected with implementation of IR in the practice of organization. An attempt has been also made to answer the question whether integrated reporting will eliminate the imperfections of traditional reporting, and whether in the future it will become a common form of reporting by organizations. *Design/Methodology/Approach* – in order to meet the objective of the article, the literature on the subject, as well as the integrated reporting framework developed by IIRC have both been analyzed. The article also uses results of observations of economic practice in the area of integrated reporting. *Findings* – in conclusions, it has been emphasized that integrated reporting is still at an early stage of development and requires further work in many areas to make it more specific and accurate. Potential benefits of the introduction of integrated reporting concept have been presented. The role of integrated reporting has been shown for evaluation of a firm’s performance in its financial, social and economic aspect. *Originality/Value* – it should be emphasized that integrated reporting is a relatively new research field only being tested in business practice.

Keywords: business reporting, integrated reporting, sustainable development, corporate social responsibility

Cytowanie

Bek-Gaik B. (2015), *Sprawozdawczość zintegrowana – wybrane problemy*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 873, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” nr 77, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin, s. 479–491; www.wneiz.pl/frfu.

